

ESTUDIS SOBRE SANT PAU DE RIU-SEC

L'antiga església parroquial de Sant Pau de Riu-Sec, abandonada des de fa més d'una centúria, malmesa pel temps i els homes, ha romàs desconeguda per molts sabadellencs fins que recentment la construcció de l'autopista de Barcelona ha fet que quedés a la vista de tothom. Semblantment ha ocorregut amb el seu antic territori o quadra, ignorat pràcticament, i que ara és notícia freqüent degut a la projectada urbanització que vol fer-s'hi i que tantes controvèrsies ha originat.

Per això hem preparat aquesta miscel·lània, amb la qual volem contribuir, en la mesura que ens sigui possible, a la preservació i conservació del paratge i de l'església.

Aquest mateix afany movia fa més de mig segle els nostres Centres Excursionista d'aleshores —del Vallès i de Sabadell— quan l'any 1921 transcrivien l'Acta de Consagració de Sant Pau al seu Butlletí conjunt «Nostra Comarca». I més recentment, l'any 1973, actuava amb el mateix esperit l'aleshores arxiprest de Sabadell-Sud, Mn. Josep Canals, en iniciar una campanya per la seva conservació i editava l'opuscle «Sant Pau de Riusec de Sabadell. Dades cronològiques», llibret que clou dient: «Sant Pau de Riu-sec, església vorera de l'autopista, oferta a pública exposició. Quina vergonya per Sabadell deixar-te abandonada i desamparada ingratament! Sant Pau de Riu-sec, església que espera la restauració de les seves ruïnes oblidades. Crido fort perquè em sentin tots els responsables del seu abandó».

Conscients d'aquesta responsabilitat, un equip de col·laboradors del Museu d'Història ha elaborat el conjunt de treballs que apleguem en les pàgines següents.

N'Albert Roig ens dona una Notícia prèvia on ofereix una visió sucinta de la història de Sant Pau, la descripció del temple i una referència als treballs de prospecció i estudi que s'hi feren fa vuit anys. Tot això tractat d'una manera breu i concisa proporcionada a l'abast del treball que oferim, que no pretén pas ser una monografia completa.

En segon lloc, i tota vegada que la transcripció de l'Acta publicada a «Nostra Comarca» l'any 1921 tenia algunes errades, el Dr. Pere Roca i Garriga l'ha transcrita novament de l'original (còpia de l'any 1642 que figura als folis 285 i següent del volum VII del llibre de Dotalles de l'Arxiu de la Cúria de Barcelona) i l'ha traduïda.

Finalment, En Pere Mañé ha elaborat els Índexs Toponímic i Onomàstic de l'Acta de Consagració. I, confrontat l'acta amb una sèrie d'altres documents que relaciona i en part transcriu, n'ha deduït els límits del terme que originàriament tenia la parròquia. D'aquest estudi se'n desprèn que l'antiga demarcació parroquial era més gran que la porció de terreny que l'any 1471 s'incorporà a Sabadell, i incloïa terres que avui pertanyen a Cerdanyola (pràcticament, bona part de Bellaterra); cosa que fa creure que, o bé l'agregació atorgada per Joan II no fou total com fins ara s'havia cregut, o bé que abans ja hi havia hagut una segregació a favor de Cerdanyola. Aquest estudi, doncs, alhora que constitueix una primícia important per la història de Sabadell, planteja la incògnita de com i quan s'esdevingué aquesta amputació del terme de Sant Pau de Riu-Sec, incògnita que algun dia caldrà escatir.

NOTÍCIA PRÈVIA

Notes històriques

La primera vegada que trobem el topònim de RIU-SEC (Rivosicco) és en un document del segle X (984) i es refereix a una partida o terreny, existent aleshores, anomenat Ruginada.

Riu-Sec va ésser, fins a la seva definitiva incorporació al municipi sabadellenc (1471), un territori no molt extens, amb uns límits que actualment encara són incerts (més endavant s'estudien per primera vegada) i que gaudia en temps medievals d'unes característiques especials, tant político-religioses com administratives. En la documentació d'aquella època és freqüent la designació de «Quadra de Riu-Sec».

El poblament d'aquest territori era bàsicament dispers i assentat en habitatges aïllats eminentment rurals, vells antecessors de les nostres masies.

En 1054 apareix documentalment la consagració del temple dedicat a Sant Pau de Narbona com a parròquia de la Quadra de Riu-Sec.

L'església de Sant Pau de Riu-Sec, junt amb tot el seu territori, va ésser cedit, el 1143, per Ramon Berenguer IV a l'orde dels Templers, donació que en 1143 fou confirmada en un concili convocat a Girona. Després de 173 anys de domini, en extingir-se aquell orde, la jurisdicció parroquial passà en 1307, als cavallers Hospitalaris de Sant Joan de Jerusalem; però el 1325 ja havien abandonat la dita possessió, que passà a la senyoria de Sabadell. El rei Joan II, en un dels privilegis concedits en 1471 a la nostra vila, va accedir a la incorporació al municipi de la Quadra de Riu-Sec. La devoció dels sabadellencs vers aquesta església forana és corroborada en diversos documents que ens donen notícia de processons, aplecs i romeries, a partir del segle XVI.

Entre 1797 i 1798 es bastí l'edifici de la rectoria, adossat a la paret nord de l'església. És a mitjan segle XIX, quan, degut al despoblament de la zona, l'església entrà en plena decadència i en 1851 va ésser suprimida la parròquia. En 1868, per disposició del bisbe de Barcelona, es traslladaren tots els objectes litúrgics i la documentació de Sant Pau, a la nova parròquia sabadellenca de la Puríssima. A principis del nostre segle, el temple de Sant Pau de Riu-Sec passà a ésser de propietat particular, fins que ara sembla que ha estat cedit al Municipi.

Descripció del temple

L'església presenta una planta rectangular, d'una sola nau, orientada a llevant amb un absis semicircular; en la seva cara nord s'hi aixeca un campanar amb coberta piramidal, junt amb l'edifici de la rectoria que com hem dit, fou bastit el segle XVIII. En la paret de ponent, s'obre amb porta adovellada l'accés actual de l'església i per sobre de la porta es veu una finestra geminada; la resta d'obertures són de punt rodó i de doble esqueixada, excepte una finestrola que s'obre a l'arc del presbiteri i que té forma de creu.

En l'interior del temple no s'aprecia res de destacable, excepte el desplaçament que presenta l'eix de la nau respecte al punt de l'arc del presbiteri, possiblement degut a que el cos del campanar entra dins la nau de l'església.

Noves observacions

En el transcurs dels mesos d'estiu de l'any 1970, i posteriorment en 1971, es varen portar a terme uns petits treballs d'estudi i restauració a càrrec de mossèn Enric Dies en primer lloc i, posteriorment, del Museu d'Història de Sabadell. Tot i que el temps de treball va ésser relativament curt i els mitjans de què hom disposava no eren abundants, els resultats obtinguts varen confirmar la viabilitat d'una restauració total i amb unes possibilitats òptimes, ja que el monument s'ha conservat amb poques modificacions o reformes i les obres de consolidació i restauració, en principi, no presenten serioses dificultats.

Resum dels treballs realitzats:

a) es va escatar tot l'interior de l'església, netejant les parets de la capa de guix que les cobria.

b) fou derruït el cor amb barana de fusta, de construcció tardana, sense cap detall notable i que treia perspectiva a l'església.

c) es van escatar parcialment els exteriors de la façana i la paret de migjorn.

d) amb aquestes netejes es va descobrir l'antic portal de migjorn que restava amagat i la finestra en forma de creu de damunt de l'arc del presbiteri. Les dovelles d'aquest arc amenaçaven enderrocar-se degut a unes

esquerdas molt pronunciades que s'obren dins el mateix arc. Provisionalment foren apuntalades amb troncs.

e) es descobrí per complet la interessant finestra geminada de sobre el portal d'entrada de ponent, com també les altres finestres, obertes en el mur de migjorn i en el mur nord interior. En aquest mateix mur, s'observà per primera vegada un nou portal de doble arcada força interessant.

f) En les obres de neteja dels murs laterals i de la volta, es va poder observar que hi havien dues etapes de construcció, el que fa suposar que aquesta església havia estat allargada ja en temps molt remots.

Posteriorment, es localitzaren els fonaments d'unes gruixudes parets transversals a la nau i que corroboren el fet anterior.

g) Es va netejar a fons la planta interior del campanar, rebaixant un metre a partir de l'enrajolat modern i es descobrí un paviment tardoromà o preromànic interferit en dos punts per l'excavació de dues sepultures infantils.

Consideracions

Els resultats d'aquests petits treballs han vingut a confirmar la notorietat del temple de Sant Pau i les possibilitats d'estudi que ofereix la seva restauració total. Creiem que amb mínim esforç es podria rescatar un monument religiós que per les seves característiques és únic en el nostre terme.

ACTA DE CONSAGRACIÓ DE SANT PAU DE RIU-SEC. TRANSCRIPCIÓ.

- 285r . 1 Carta Consecrationis Eclae Sti Pauli de Rivosicco, seu
 . 2 copia translati ejusdem
 . 3 Hoc est exemplum bene et fideliter Barcine sumptum a quodam
 . 4 alio translato publico et authentico dotaliae Sti Pauli de Rivo sicco in-
 . 5 ferius inserto in pergameneo exarato manu publici Notarii scripto
 . 6 siue subsignato reperto, et recondito in Archivo Scripturarum Eclae
- 285v . 1 Comandae Sti Joannis Barcinone inter scripturas d^{ae} Religionis non vi-
 . 2 tiato non cancellato, nec in aliqua ejus parte suspecto, sed omni prorsus Vitio
 . 3 et suspectione carente tenoris hujusmondi = Haec est traslatio Dotaliae Eclae
 . 4 Sti Pauli de Rivosicco = In nomine Domini Summo ac Trino. Anno
 . 5 Incarnationis Jesu Christi quinquagesimo quarto Kalendis Maii prius
 . 6 Millmo Regni vero Henrici Regis vigesimo quarto Vener. Gilibertus
 . 7 divina providente clementia Barcinonensium Episcopus, et Magnates
 . 8 quamplurimi, una cum magna Populorum conventionem in unum
 . 9 convenerunt ad consecrandum Basilicam Dei in honorem Sti Pauli con-
 . 10 fessoris Narbonensium Episcopi in comitatu Bar/ne in loco vocato termi-
 . 11 ni de Rivo sicco: dicta die consecrationis in defensione dictae Eclae posu-
 . 12 erunt siminterium, terras videlicet et vineas domus cum arboribus decimis
 . 13 primitias tascas sensus et oblationes fidelium vivorum et mortuorum cum de-
 . 14 functionibus et Salispace, ordinarunt ut dicta Ecla Chrisma a Barcinonensi

- 15 Sede accipiat annis singulis, et ratione census triginta denarios moneta exsolvat;
16 dictum terminum de Rivosicco praedicta Ecla unde recipit decimas et pri-
17 mitias terminat ab oriente in magno Margine termini de Rahona et ascen-
18 dit in illis lapidibus, qui sunt convenientia terminorum de Rahona de Bar-
19 barano, et de Rivosicco, et postmodum pergit per quandam viam non publicam
20 in plano de funiculario, et de Roca: A meridie in dicto Plano et descendit ad
21 ipsos tres lapides, quae sunt supertus Magnum Marginem prope viam publicam
22 et vadit vel ascendit (*) ad viam quae vadit in Barcinona et ad Serram de
23 Mataricho vocatam Gallinariis, et discurrit per aliam viam quae vadit ad
24 Vallem Moratam et ad castrum Sti Marcialis: Ab occidente partim in ter-
25 ris Mansi Vallis Moranta et partim in torrente et discurrit in domo C.ⁱ
26 boni hominis et iter vadit, et postea ascendit per Aragallum et pervenit ad
27 dictam serram et ad castrum Octaviani et ascendit in Podio de Mataricho:
28 A circio incipiendo in dicto Podio de Matarico et in camino pergenti ad Cas-
29 trum de Rahona donec descendit in torrente Podii de Guiany discurrendo in
30 Riera de Rivosicco, et postea ascendit in antedicto Margine subtus Domum
31 B.ⁱ Bonaventura. Terminatur dicta Ecla Sti Pauli ab oriente et aliis afron-
32 tationibus in siminterium; sed siminterium ab oriente afrontat in tenedo-
33 ne dictae Eclae camino in medio posito, á meridie in domibus sacrariae dictae Eclae
34 partim, et partim in alodiis dictae Eclae: Ab occidente in tenedone d'Eclae, et á
35 Circio in horto dictae Eclae. Alaudia multa habet in diversis locis, habet domos in
36 Sacraria clericus et ad laborandum vineam horum et petias terrae quae sunt
37 in circuitu Eclae; medietatem Insulae rotundae in Plano de funiculario et
286r 38 Rohcâ petias quatuor habet in termino de Barbarano, una iuxta
1 Mansum de Roca; Item prope Mansum de Aravalli de fonte duas petias in Mar-
2 gine grosso petias duas, in Manso Carbinis diversas, in Podio Sti Pauli feixias duas,
3 duas petias terrae Padronum et unam feixiam, et aliam circa insolam, et circum
4 Mansum febrerii unam, et Mansum de Podio vineam et heremum, et circum Eclam
5 ferrèginalia cum domibus et Oliveta, in torrente Sti Pauli alodia multa, in
6 torrente de Canali diversas petias terrae, et in Podio Guiany feixiam unam et
7 nemos quod descendit in torrente dicti Podii de Guiany in latere torrenti de
8 Canali petiam unam, et petiam quae est supra, dictam que esse Magnam et ascen-
9 dit usque in camino quo vadit in Rahona et est posita inter duos torrentes
10 subtus torrentem Rafardi et torrentem insolarum subtus Mansos de Casisbessis
11 petiam unam, et duo mansi de Casis bessis cum suis terris sunt alodia Sti.
12 Pauli, et vineam prope Mansum Curbini, et prope Mansum Flavii in public.^a
13 monte dicta Ecla multas petias terrae habet in termino de Serdanyola. Mul-
14 tas petias habet in termino de Tarrasia, etiam habet diversas in termino de
15 Rahona alaudia habet omnes torrentes scilicet Sti Pauli, de Canali et de Gui-
16 any a principio usque ad finem sunt alodia propria dictae Eclae ab uno mar-
17 gine usque ad alterum, diversas alias petias terrae dicta Ecla habet quae hic
18 nominatae non sunt in locis diversis. Omnia praedicta juris dictae Eclae
19 existunt; et quia nullus homo vel femina Ecclesiasticus vel saecularis eam
20 invadit, et invadere possit sub anathematis maronata prohibuerunt om-
21 nes scripturas audientes servare dicentes Anem. Omnes namque parochiani
22 d^{ae} Eclae ipsa die consecrationis in unum convenerunt Dño Deo et Sto. Paulo
23 voverunt, quod in remedium animarum suarum et omnium fidelium
24 vivorum et defunctorum dabunt et prestabunt Parroco ab hac die et de-
25 inceptis pro laboribus suis in dicto termino de Rivosicco sive Parroquia deci-
26 mas et primicias de omnibus fructibus hoc est decimam mensuram, et de pri-
27 mitia vigesimam, et de nutrimenta animalium et de caseis et aliis rebus,
28 et Parochus qui nunc est et omnes alii ibi eam recipiant dicta jura, et
29 oret Dñm Deum pro animabus nostris et omnium fidelium vivorum
30 et defunctorum nostrorum. Dalmatius Guitardi et nihilominus dicti paro-
31 chiani promiserunt dare et solvere pro unoquoque manso populo quatuor
32 quartanos de conreys frumenti et ex mansis dirutis duos tempore tempestatis
33 obligatus sit timbala vel campanas: et pro conservatione luminis lampadarum
34 unusquisque mansus dabit pro Parocho sex cortanos avenae, et mansus diru-
35 tus tres cortanos, et dictus Parochus recipiat tempore messium = Sig+num
36 Lamberti Bacinonensum Episcopi = Signum + fredri Narbonensium Archiepiscopi =
37 Sig+nat G. Sacrista Sig+nat G. Navayonis = Sig+num Mironis Guelfredi = Signum +

- 286v . 38 num Raymundi Comitis qui hoc donum corroborat, et confirmat, et quod nullus
 . 1 homo vel femina in nostro termino infringere audeat vel presumat sub magna
 . 2 poena = Sig+num B^s Febrerii = Sig+Arnalli de Plano = Sig+num Stephani=Signum +
 . 3 Dalmatti de Rivosicco = Sig + num Petri de Curbinis = Sig+num Andreae de Podio =
 [Sig+num
 . 4 Regulfi Vallatori = Sig+num B^s Fluviani = Sig+num Petri Moragoni= Sig+num (**)
 . 5 G.ⁱ Rafardi = Sig+num Roberti Roseta = Sig+num B.ⁱ Montiscatae = Sig+num
 . 6 R.ⁱ Diaconi qui hoc scripsit sub antedicto calendario die et anno quo supra = Sig+num
 . 7 Petri Dulzina pbr Testis = Sig+num Raymundi de Olmo Subsdiaconi et notarii testis
 . 8 Sig+num Bernardi de Rivosicco testis = Signum + Bernardi de Caldes testis=Sig+num
 . 9 Bernardi Petri de Sparaga testis = Sig+num Andreae de Palomario testis = Sig+num
 . 10 Berengarii de Roseta Notarii publici Sabadelli testis = Sig+num fratris Bernardi
 . 11 de Nogerio Commendatorii = Signum + Jacobi de Reumadoch notarii publici villae
 . 12 de Caldes testis = Sig+num fratris Bernardi de Fomendario Commendatoris Domus
 . 13 Hospitalis Sti Joannis Barcinone testis = Sig+num fratris Guillelmi de Splugas
 . 14 Commendatoris= Signum + Berengarii Ollerii Pbr Not / public. Sabadelli qui
 . 15 hoc translatus a praedicto originali suo fideliter comprobatus, testificatus //.
 . 16 ut supra patet repertum in Scribania d^e Eclae Sti Pauli de Rivosicco authe /
 . 17 fratris Bernardi de Fomendario Commendatoris Domus Hospitalis Sti Joannis
 . 18 Barcinone clausit quintadecima Kalendas Martii anno Dñi Millmo duce-
 . 19 tessimo quinquagesimo secundo = Signum Stephani Gilaberti Bruniquer
 . 20 Notarii publici Bar/ae testis = Sig+num Petri Carbonell Regia authe /
 . 21 Notarii publici Barcinone testis = Signum Joannis Terrès authe Notarii publici
 [Barcinone qui hujusmodi exemplum à dicto suo verò
 . 22 originali fidem = (*) ad fontem Sti Pauli, et ascendit ad marginem grossum
 . 23 et iterum ascendit (**) Guillelmi Possa de Insulis = Sig+num Riculphi de
 . 24 Pulcro Monte = Sig+num + Ita approbat Nots Indra/s manu propria + —
 . 25 Haec copia scripta manu sumpta fuit à quodam libro origina-
 . 26 li Eclae Paroli Sti Pauli de Rivosicco in quo sunt continuata nonnulla
 . 27 Partita Baptizatorum Desponsatorum et Mortuorum, necnon aliqui con-
 . 28 tractus, quiquidem liber fuit inceptus anno millmo sexcentesimo quadragesimo
 . 29 secundo, et in principio dicti libri est continuatu / dictum translatus cum
 . 30 clausuris et signis trium Notariorum, quamvis Notarius claudens translatus
 . 31 desierit apponere ultima verba clausurae prout supra: cum quo siqui-
 . 32 dem translato haec copia collacionata fideliter concordat. Dequibus fidem
 . 33 facio Ego Dr Antonius Campillo pbr/ authibus/ A^{pca} et Ord^a Notarius publi-
 . 34 cus et Curiae Vicarius Eclae Barcinonens/ Scriba haec propria scribens
 . 35 manu /.

(Arxiu de la Cúria de Barcelona, Volum VII de «Dotalies»)

ACTA DE CONSAGRACIÓ. TRADUCCIÓ.

Aquesta és la reproducció bona i fidel feta a Barcelona d'una altra transcripció pública i autèntica de la dotalia de Sant Pau de Riu-sec que més avall s'insereix, escrita en pergami, escrita i sotasignada per mà de Notari públic, que es troba i guarda a l'Arxiu d'Esriptures de l'Església de la Comanda de Sant Joan a Barcelona entre les escriptures de la dita Religió, no esmenada ni borrada, ni suspecta en cap de les seves parts, ans exempta en absolut de tot vici o sospita, i que diu així:

Aquesta és la transcripció de la dotalia de l'Església de Sant Pau de Riu-sec.

En el nom Summe i Trienc del Senyor. A l'any millèssim quinquagesim quart de l'Encarnació de Jesucrist, i vigèsim quart del Regnat del Rei Enric¹, a les kalendes de maig², el venerable Gilabert³, per la provident divina clemència Bisbe de Barcelona, i nombrosos Magnats, juntament amb gran munió de poble, es reuniren per a consagrar una Basílica de Déu en honor de Sant Pau confessor, bisbe dels Narbonencs, en el comtat de Barcelona, en el lloc anomenat del terme de Riu-Sec: en el dit dia de la consagració, en defensa de la dita Església posaren el cementiri, és a dir, terres i vinyes, cases amb arbres delmes i primícies, tasques, censos i obligacions dels fidels vius i morts, amb les

defuncions i el Salpasser; ordenaren que la dita Església rebi cada any el Chrisma de la Seu Barcelonesa, i per raó de cens pagui 30 diners en moneda; el dit terme de Riu-Sec d'on la predita Església rep delmes i primícies termena per orient amb el gran Marge del terme d'Arrahona i puja a aquelles pedres que hi ha en la confluència dels termes de Rahona, de Barberà, i de Riu-sec, i després segueix per un camí no públic al pla del fenollar, i de Roca; per migdia, amb el dit Pla, i baixa a les tres pedres que hi ha arran del gran Marge a prop de la via pública i va, o bé puja **[a la font de Sant Pau i puja al marge gros i torna a pujar]**, a la via que va a Barcelona i a la serra de Mataric anomenada de Galliners, i discorre per un altra via que va a Vall Moranta i al castell de Sant Marçal; per occident, en part amb les terres del Mas de Vall Moranta i en part amb el torrent que discorre a la casa del Cí bon home i segueix el camí, i després puja per l'Aragall i arriba a la dita serra i al castell d'Octavià i puja al puig de Mataric; per tramuntana començant en el dit Puig de Mataric i amb el camí que va al castell d'Arrahona mentre baixa al torrent del Puig de Guiany discorrent a la riera de Riusec, i després puja a l'avant dit Marge arran de la casa de Bernat Bonaventura. Termena la dita Església de Sant Pau per orient i altres afrontacions amb el cementiri; i el cementiri per orient afronta amb una propietat de la dita Església amb camí interposat per migdia, en part amb les cases de la Sagrera de la dita Església i en part amb alous de la dita Església; per occident amb pertinençies de la dita Església, i per tramuntana, amb l'hort de la dita Església. Té molts alous en diversos llocs, el clergue té cases en la Sagrera i les seves vinyes i peces de terra per treballar que són al voltant de l'Església; la meitat de l'illa rodona en el pla del fenollar i de Roca, té quatre peces en el terme de Barberà, una tocant el mas de Roca; així mateix, a prop del Mas d'Aragall de la font dues peces, en el Marge Gros dues peces, en el Mas de Carbí diverses peces, en el puig de Sant Pau dues peces, dues peces de terra dels Padrons i una feixa, i una altra a prop de l'illa, i a prop del Mas febrer una, i el Mas de Puig vinya i erm, i a prop de l'església camps de farratge amb les cases i Oliveta, en el torrent de Sant Pau molts alous, en el torrent de Canal diverses peces de terra, i en el Puig Guiany una feixa i el bosc que baixa al torrent del dit Puig de Guiany, al costat del torrent de Canal una peça, i la peça que és damunt que és anomenada Gran i puja fins al camí que va a Rahona i és posada entre dos torrents a prop del torrent de Rafart i el torrent en el solà arran del masos de Cases besses una peça, i els dos masos de Cases besses amb les seves terres són alous de Sant Pau, i la vinya a prop del mas de Curbí, i a prop del Mas de Flavi en muntanya pública la dita Església té moltes peces de terra en el terme de Cerdanyola. Té moltes peces en el terme de Terrassa, també en té diverses en el terme de Rahona, té alous tots els torrents, és a dir, de Sant Pau, de Canalí i de Guiany del principi fins a la fi són alous propis de la dita Església des d'un marge fins a l'altre, diverses altres peces de terra té la dita Església, que aquí no són anomenades, en llocs diversos. Totes les coses dites fins aquí són del dret de la dita església; i perquè cap home ni dona, eclesiàstic o seglar, no els envaeixi ni pugi envair-los sots anatema maranata prohibiren; els qui oïren totes les escriptures prometeren guardar-les, dient Amén. Així, tots els feligresos de la dita Església el dia de la consagració es reuniren i prometeren al Senyor Déu i a Sant Pau que en remei de les ànimes llurs i de tots els fidels vivents i difunts donaran i presentaran al Pàrroco, des d'aquest dia i en endavant, dels conreus llurs en el dit terme de Riu-sec o parròquia, delmes i primícies de tots els fruits, això és, una dècima mesura, i de les primícies una vigèsima, i dels nodriments dels animals i dels formatge i altres coses, i el pàrroco que ara hi ha i tots els altres que la rebin, els dits drets, i pregui al Senyor Déu per les nostres ànimes i les de tots els nostres fidels vivents i difunts. Dalmau Guitart, i no res menys els dits parroquians, prometeren donar i pagar per cadascun mas poblat quatre quartans de conreus de froment i dels masos derruïts dos, en temps de tempestat obligat sigui tabals o campanes; i per la conservació del llum de les llànties cadascun mas donarà al pàrroco sis quartans d'ordi, i els masos derruïts tres quartans, i el dit pàrroco ho rebi en temps de la collita.

Signe de Lambert³, Bisbe de Barcelona

Signe de Guifred, arquebisbe de Narbona

Signe G. Sagristà

Signe G. Navayonis

Signe de Miró Guelfred

Signe de Ramon, Comte⁴, que corrobora i confirma aquesta donació i que cap home o dona en el nostre terme gosi o presumeixi infringir, sots gran pena.

Signe de Bernat Febrer

Signe d'Arnau de Pla
 Signe d'Esteve
 Signe de Dalmau de Riu-Sec
 Signe de Pere de Curbins
 Signe d'Andreu de Puig
 Signe de Regulf de Vallatori
 Signe de Bernat Fluvà
 Signe de Pere Moragó
 Signe [de Guillem Possa d'Illes. Signe de Riculf de Bellmunt Signe] de Guillem Rafart
 Signe de Robert Roseta
 Signe de Bernat Montcada
 Signe de Raimond Diaca, que això escriu en l'abans dit calendat dia i any, com més amunt
 Signe de Pere d'Olzina, prevere, testimoni
 Signe de Raimond d'Om, Sotsdiaca i testimoni del Notari
 Signe de Bernat de Riusec, testimoni
 Signe de Bernat de Caldes, testimoni
 Signe de Bernat Pere d'Esparraguera, testimoni
 Signe d'Andreu de Palomar, testimoni
 Signe de Berenguer de Roseta, Notari públic de Sabadell, testimoni
 Signe de fra Bernat de Noguera, comandador
 Signe de Jaume de Reumadoc, notari públic de la vila de Caldes, testimoni
 Signe de fra Bernat de Fomendari, comandador de la Casa de l'Hospital de Sant Joan, de Barcelona, testimoni
 Signe de fra Guillem d'Esplugues, comandador
 Signe de Berenguer Oller, prevere, Notari públic de Sabadell, que ho transcriví del prebit original seu fidelment comprovat, testificat.

Com a dalt consta, trobat a l'Escrivania de la dita Església de Sant Pau de Riu-sec autènticament de fra Bernat de Fomendari, comandador de la Casa de l'Hospital de Sant Joan, de Barcelona, cloqué el dia quinze de les kalendes de març de l'any del Senyor mil·lèsim duocentèsim quinquagèsim segon⁵.

Signe d'Esteve Gilabert Bruniquer, Notari públic de Barcelona, testimoni
 Signe de Pere Carbonell, per la règia autoritat Notari públic de Barcelona, testimoni.
 Signe de Joan Terrès, per la règia autoritat, Notari públic de Barcelona, que del tal exemplar, del dit seu original fe (*) a la font de Sant Pau, i puja al marge gros i torna a pujar (**) Guillem Possa d'Illes.

Signe de Riculf de Bellmunt

Signe +

Així ho aprova el Notari infrascrit amb mà pròpia +

Aquesta còpia manuscrita fou treta d'un llibre original de l'Església Parroquial de Sant Pau de Riu-sec en el qual són contingudes algunes partides de Bateigs, de Casaments i de Morts, així com alguns contractes; el qual llibre fou començat l'any mil·lèsim sexcentèsim quadragèsim segon⁶, i en el principi d'aquest llibre és continguda la dita transcripció amb les cloendes i els signes dels tres Notaris, encara que el Notari que clou la transcripció deixà de posar les últimes paraules de cloenda, com més amunt: amb la qual transcripció, aquesta còpia comparada, concordada fidelment.

De les quals coses faig fe, jo, Dr. Antoni Campillo, prevere, per les autoritats Apostòliques i Ordinària Notari públic i Vicari de la Cúria de l'Església de Barcelona. L'escrivè ho ha escrit de pròpia mà.

Notes:

1. Enric I.
2. 1 de maig del 1054. S'esqueia diumenge, cosa lògica donat que aquest era el dia de la setmana en què tenia lloc la consagració de les esglésies.
3. Si bé el nom correcte del bisbe de Barcelona és Gilabert, al final de l'acta signa «Lambert».
4. Ramon Berenguer I.
5. Any 1252.
6. Any 1642.

INDEX ONOMASTIC

- Andree de Podio
 Andree de Palomario
 Antonius Campillo
 Arnall de Plano
 Berengarii de Roseta
 Berengarii Ollerii
 Bernardi de Caldes
 Bernardi de Noguero
 Bernardi de Fomendario
 Bernardi Petri de Sparaga
 Bernardi de Rivosicco
 Bi. Bonaventura
 Bi. Montiscatae
 Bonaventura, Bi.
 Boni Hominis, Ci.
 Bs. Febrerii
 Bs. Fluviani
 Caldes, Bernardi de
 Campillo, Antonius
 Carbonell, Petri
 Ci. Boni Hominis
 Curbinis, Petri de
 Dalmatius Guitardi
 Dalmatii de Rivosicco
 Dulzina, Petri
 Febrerii, Bs.
 Fluviani, Bs.
 Fomendario, Bernardi de
 Fredi [GuIFREDI]
 G. Navayonis
 G. Sacrista
 Ci. Rafardi
 Gilabertus
 Gilaberti Bruniquer, Stephani
 Guelfredi, Mironis
 Guillermi de Splugas
 Guillermi Possa de Insulis
 Guitardi, Dalmatius

 Henrici Regis
 Jacobi de Reumadoch
 Joannis Terres
 Lamberti
 Mironis Guelfredi
 Montiscatae, Bi.
 Moragoni, Petri
 Navayonis, G.
 Nogerio, Bernardi de
 Ollerii, Berengarii
 Olmo, Raymundi de
 Palomario, Andree de
 Petri Carbonell
 Petri de Curbinis
 Petri Dulzina
 Petri Moragoni
 Plano, Arnall de
 Podio, Andree de
 Possa de Insulis, Guillermi

 Andreu de Puig, 286 v - 3
 Andreu de Palomar, 286 v - 9
 Antoni Campillo, 286 v - 33
 Arnau de Pla, 286 v - 2
 Berenguer Roseta, 286 v - 10
 Berenguer Oller, 286 v - 14
 Bernat de Caldes, 286 v - 8
 Bernat de Noguero, 286 v - 11
 Bernat de Fomendari, 286 v - 12 - 17
 Bernat Pere d'Esparraguera, 286 v - 9
 Bernat de Riu-Sec, 286 v - 8
 Bernat Bonaventura, 285 v - 30
 Bernat de Montcada, 286 v - 5
 Bernat Bonaventura, 285 v - 30
 C. Bonhome, 285 v - 25
 Bernat Febrer, 286 v - 2
 Bernat de Fluvià, 286 v - 4
 Bernat de Caldes, 286 v - 8
 Antoni Campillo, 286 v - 33
 Pere Carbonell, 286 v - 20
 C. Bonhome, 285 v - 25
 Pere de Curbins, 286 v - 3
 Dalmau Guitart (fill de Guitart), 286 r - 30
 Dalmau de Riu-Sec, 286 v - 3
 Pere d'Olzina, 286 v - 7
 Bernat Febrer, 286 v - 2
 Bernat de Fluvià, 286 v - 4
 Bernat de Fomendari, 286 v - 12 - 17
 Guifred (arquebisbe de Narbona), 286 r - 36
 Guillem Navayonis, 286 r - 37
 Guillem Sagristà, 286 r - 37
 Guillem Rafart, 286 v - 5
 Gilabert (bisbe de Barcelona), 285 v - 6
 Esteve Gilabert Bruniquer, 286 v - 19
 Miró Guelfred, 286 r - 37
 Guillem d'Esplugues, 286 v - 13
 Guillem Possa d'Illes, 286 v - 23
 Dalmau Guitart (fill de Guitart, senyor del
 Castell de Barberà), 286 r - 10
 Rei Enric, 285 v - 6
 Jaume Reumadoc, 286 v - 11
 Joan Terrés, 286 v - 21
 Lambert (bisbe de Barcelona), 286 r - 36
 Miró Guelfred, 286 r - 37
 Bernat de Montcada, 286 v - 5
 Pere Moragó, 286 v - 4
 Guillem Navayonis, 286 r - 37
 Bernat de Noguero, 286 v - 11
 Berenguer Oller, 286 v - 14
 Raimond d'Om, 286 v - 7
 Andreu de Palomar, 286 v - 9
 Pere Carbonell, 286 v - 20
 Pere de Curbins, 286 v - 3
 Pere d'Olzina, 286 v - 7
 Pere Moragó, 286 v - 4
 Arnau de Pla, 286 v - 2
 Andreu de Puig, 286 v - 3
 Guillem Possa d'Illes, 286 v - 23

Pulcro monte, Riculphi de
 Rafardi, Gi.
 Raymundi Comitiss
 Raymundi de Olmo
 Regis, Henrici
 Regulfi Vallatori
 Reumadoch, Jacobi de
 Ri. Diaconi
 Riculphi de Pulcro Monte
 Rivosicco, Bernardi de
 Roberti Roseta
 Roseta, Berengarii
 Roseta, Roberti
 Sacrista, G.
 Sparaga, Bernardi Petri de
 Spugas, Guillermi de
 Stephani
 Stephani Gilaberti Bruniquer
 Terres, Joannis
 Vallatori, Regulfi de

Riculf de Bellmont, 286 v - 23
 Guillem Rafart, 286 v - 5
 Comte Ramon (Berenguer I), 286 r - 38
 Raimond d'Om, 286 v - 7
 Rei Enric, 285 v - 6
 Regulf de Vallatori, 286 v - 4
 Jaume Reumadoc, 286 v - 11
 Raimond Diaca, 286 v - 5
 Riculf de Bellmont, 286 v - 23
 Bernat de Riu-Sec, 286 v - 8
 Robert Roseta, 286 v - 5
 Berenguer Roseta, 286 v - 10
 Robert Roseta, 286 v - 5
 Guillem Sagristà, 286 r - 37
 Bernat Pere d'Esparraguera, 286 v - 9
 Guillem d'Esplugues, 286 v - 13
 Esteve (de Riu-Sec?), 286 v - 2
 Esteve Gilabert Bruniquer, 286 v - 19
 Joan Terrés, 286 v - 21
 Regulf de Vallatori, 286 v - 4

INDEX TOPONIMIC

Aragallum
 Aravalli de Fonte
 Barbarano
 Barcine - Barcinone
 Caldes
 Camino Pergenti ad Castrum Rahona
 Canali
 Carbanis - Carbinis - Curbinis
 Casisbessis - Casis Bessis
 Castrum de Rahona
 Castrum Octavianum
 Castrum Sti. Marcialis
 Ci. Boni Homini
 Domo Ci. Boni Hominis
 Domum Bi. Bonaventura
 Febrerii
 Flavii
 Fontem Sti. Pauli
 Funiculario
 Gallinariis
 Guiany
 Guiany et Canali
 Insulae Rotundae
 Insulam
 Lapidibus
 Magno Margine Termine de Rahona
 Magnum Marginem
 Mansi Casis Bessis
 Mansi Vallis Moranta
 Mansum Carbinis - Carbanis
 Mansum de Aravalli de Fonte
 Mansus de Casisbessis
 Mansum de Podio

Aragall, 285 v - 26
 Aragall de la Font, 286 r - 1
 Barberà, 285 v - 18 - 38
 Barcelona, 285 r - 3; 285 v - 1 - 14 - 22; 286 v - 13 - 18 - 20 - 21 - 34
 Caldes, 286 v - 12
 Camí del Castell d'Arrahona, 285 v - 29
 Canals, 286 r - 6 - 8 - 15
 Carbí - Curbí, 286 r - 12
 Cases Besses, 286 r - 10 - 11
 Castell d'Arrahona, 285 v - 29
 Castell d'Octavià, 285 v - 27
 Castell de Sant Marçal, 285 v - 24
 C. Bonhome, 285 v - 25
 Casa de C. Bonhome, 285 v - 25
 Casa de Bernat Bonaventura, 285 v - 30
 Febrer, 286 r - 4
 Flaví, 286 r - 12
 Font de Sant Pau, 286 v - 22
 Fenollar, 285 v - 20 - 37
 Galliners, 285 v - 23
 Guiany, 285 v - 29, 286 r - 5 - 7
 Guiany i Canals, 286 r - 15 - 16
 Illa Rodona, 285 v - 37
 Illa, 286 r - 3
 Pedres, 285 v - 18
 Gran Marge del terme d'Arrahona, 285 v - 17
 Gran marge, Marge gros, 285 v - 21
 Mas Cases Besses, 286 r - 11
 Mas de Vall Moranta, 285 v - 25
 Mas Carbí, 286 r - 12
 Mas Aragall de la Font, 286 r - 1
 Masos de Cases Besses, 286 r - 10
 Mas del Puig, 286 r - 4

Mansum de Roca
 Mansum Febrerii
 Mansum Flavii
 Marginem Grosso - Grossum
 Mataricho (= Gallinariis)
 Moratam - Moranta
 Padronum
 Plano de Foniculario - Roca
 Plano de Foniculario et Roca
 Podio de Guiany
 Podii Guiany
 Podio de Mataricho
 Podio de Matarico
 Podio de Sti. Pauli
 Rafardi
 Rahona
 Riera de Rivosicco
 Rivosicco

 Roca - Rocha
 Rotundae
 Sabadelli
 Serdanyola
 Sti. Marcialis
 Sti. Pauli de Rivosicco

 Tarrasia
 Termine de Rahona
 Termino de Rahona
 Termini de Rivo Sicco
 Termino de Barbarano
 Termino de Sardanyola
 Termino de Tarrasia
 Torrente de Canali
 Torrente de Guiany
 Torrente Insolarum
 Torrente Podii de Guiany

 Torrentem Rafardi
 Torrente Sti. Pauli
 Torrentem Ci. Boni Homini
 Tres Lapidés
 Vallem Moratam - Vallis Moranta
 Via Publica

Mas Roca, 286 r - 1
 Mas Febrer, 286 r - 4
 Mas Flavi, 286 r - 12
 Marge gros, 286 r - 2; 286 v - 22
 Mataric (= Galliners), 285 v - 23 - 27 - 28
 Moranta, 285 v - 24 - 25
 Padrons, 286 r - 3

 Pla de Fenollar i Roca, 285 v - 20 - 37

 Puig de Guiany, 285 v - 29; 286 r - 6

 Puig de Mataric, 285 v - 27 - 28
 Puig de Sant Pau, 286 r - 3
 Rafart, 286 r - 10
 Arrahona, 285 v - 17 - 18 - 29; 286 r - 9 - 14
 Riera de Riu-Sec, 285 v - 30
 Riu-Sec, 285 r - 1 - 4; 285 v - 4 - 11 - 16 - 19 - 30 - 31; 286 r - 14 - 25; 286 v - 16 - 26
 Roca, 285 v - 20 - 37; 286 r - 1
 Rodona, 285 v - 37
 Sabadell, 286 v - 10 - 14
 Cerdanyola, 286 r - 14
 Sant Marçal, 285 v - 24
 Sant Pau de Riu-Sec, 285 r - 1 - 4; 285 v - 4 - 31; 286 v - 16 - 26
 Terrassa, 286 r - 14

 Terme d'Arrahona, 285 v - 17 - 18; 286 r - 14
 Terme de Riu-Sec, 285 v - 11 - 16 - 19; 286 r - 25
 Terme de Barberà, 285 v - 18 - 38
 Terme de Cerdanyola, 286 r - 13
 Terme de Terrassa, 286 r - 14
 Torrent de Canals, 286 r - 6 - 8 - 15
 Torrent de Guiany, 286 r - 15
 Torrent de Solà, 286 r - 10
 Torrent del Puig de Guiany, 285 v - 29; 286 r - 5 - 7
 Torrent de Rafart, 286 r - 10
 Torrent de Sant Pau, 286 r - 5 - 15
 Torrent de la casa de C. Monhome, 285 v - 25
 Tres Pedres, 285 v - 21
 Vall Moranta, 285 v - 24 - 25
 Camí públic, 285 v - 21

IDENTIFICACIÓ DE LA DEMARCACIÓ DE SANT PAU DE RIU-SEC

Els límits de Sant Pau de Riu-sec venen definits a la pàgina 285 verso, línia 17 a 31. Diu així:

«Terminat ab oriente in MAGNO MARGINE TERMINI DE RAHONA...»
 GRAN MARGE DEL TERME D'ARRAHONA: És el marge de can Torres del Pla i can Diviu. Aquest marge baixa de tramuntana a migjorn, a la vorera esquerra de la riera de can Torres del Pla i després de la riera de Riu-sec, fins arribar a la vinya Rodona de Sant Pau, al final del camp d'aviació.

Ja surt esmentat en un document de venda d'un alou, anomenat «Terracia» i «Castellare» del dia 5 d'octubre del 1017 (Doc. 14); quan ens en dona les afrontacions per la part de migdia, diu: **Estrada** que surt del **Ripoll**, va pel **Grau** fins a **Cannedo**, casa que fou de Guitart i avui en son fill Sanieri, i pel terme de **Riu Rubio**, va fins a **Ullastrello**.

Aquest **Grau** esmentat, no pot ser altre que el marge de Can Torres del Pla, tota vegada que el situa a cavall de l'**estrada** que surt del **Ripoll** (molí de l'Amat de Jonqueres) i **Cannedo**, propietat situada a la vessant de migdia de la serra de Galliners; recordem que el dit Guitart era en aquesta reculada època, senyor del castell i terme de Barberà (Doc. 11) i que la jurisdicció del castell anava fins a **Budigas** (Doc. 12).

En el document de venda del castell d'Arrahona a Guillem Bernat d'Òdena, del dia 1 d'agost del 1054 (Doc. 16), surt assenyalat tot el seu recorregut, sense ser anomenat com a marge, quan descriu la part ponentina del terme; diu: terme de Sant Pau de Riu-Sec, terme de Terrassa, terme de Sant Quirze i terme de Sobarbar. Tota la marginada està present en aquesta escriptura, quan parla de Sant Pau, Terrassa i part del terme de Sant Quirze.

Al final de la descripció de límits que consten en l'acta de consagració que estudiem, torna a sortir esmentat el marge, amb el nom de **magno margine** del terme de **Rahona**. Aquesta vegada enfront de l'església de Sant Pau, o sigui la part més meridional de la marginada, passat can Diviu.

«...et ascendit in illis LAPIDIBUS qui sunt convenientia TERMINORUM de Rahona, de Barbarano et de Rivosicco...».

PEDRÓ DELS TRES TERMES. Pedró circular de Sant Pau. Lloc on estava col·locada la fita rodona de Sant Pau, situada a llevant de la Vinya Rodona, al final del camp d'aviació.

«...et postmodum pergit per quandam VIAM NON PUBLICAM...».

CAMÍ NO PÚBLIC: camí de la Vinya. Al mig de la Vinya Rodona hi passava un camí que la partia en sentit diagonal. El document de l'acta de consagració de Sant Pau ens parla dels drets que tenia l'església sobre diferents terres: entre altres la meitat de la Vinya Rodona (pàg. 285 verso, línia 37). Avui en dia encara serveix de ratlla divisòria dels termes de Sabadell i Cerdanyola.

«...in PLANO DE FUNICULARIO ET DE ROCA».

PLA DEL FENOLLAR I DE ROCA: Pla de la Rodona i de can Sant Feliu. Aquest pla no ens és pas difícil de situar després de la lectura de l'acta; però no serà de més anotar que surt esmentat en diverses donacions al monestir de Sant Cugat; la majoria d'elles ens el situen a cavall dels alous de Riu-Sec i Saltells (Docs. 3, 4 i 5).

«A meridie in dicto Plano et descendit ad ipsos TRES LAPIDES...».

TRES PEDRES: Tres fites. Estan situades entre el marge i el camí de Galliners, prop de l'autopista de Girona a Tarragona.

«...quae sunt subitum MAGNUM MARGINEM...».

MARGE GROS: Marge del camí de Galliners. Aquest marge baixa perpendicular a la vorera dreta de la riera de Riu-Sec, a continuació de la serra de Galliners i va a raure a la barriada de can Serraparera, a Cerdanyola.

«...prope VIAM PUBLICAM...».

VIA PUBLICA: Camí vell de Sant Quirze a Barcelona. Camí que passa per

sota el marge de can Diviu i a l'esquerra de la riera de Riu-Sec, i que va a raure al camí antic de Sabadell a Barcelona, prop de can Sant Feliu (masia desapareguda per la construcció de l'autopista de Barcelona a Terrassa).

«...et vadit vel ascendit ad FONTEM STI. PAULI...».

FONT DE SANT PAU: Font situada a mitja costa del marge de Galliners.

«...et ascendit ad MARGINEM GROSSUM...».

MARGE GROS: El mateix marge gros abans comentat.

«...et iterum ascendit ad VIAM QUAE VADIT IN BARCINONA AT AD SERRAM DE MATARICHO VOCATAM GALLINARIIS...».

VIA QUE VA A BARCELONA I A LA SERRA DE MATARIC, DITA DE GALLINERS: Aquest antic camí, així com la serra que li dóna nom, surten esmentats en moltes escriptures medievals (Docs. 2, 7 i 10).

«...et discurrit per aliam VIAM QUAE VADIT AD VALLEM MORATAM ET AD CASTRUM STI. MARCIALIS».

VIA QUE VA A VALL MORANTA I AL CASTELL DE SANT MARÇAL: Camí de Cerdanyola a Bellaterra. Aquest camí, l'acta que estudiem ens el descriu en la part més septentrional del seu recorregut; un altre document ens el descriu en la seva part més meridional (Doc. 8).

«Ab occidente partim in terris MANSI VALLIS MORANTA...».

MAS VALL MORANTA: La Betsuca. En una donació de terres a Sant Cugat del Cenobi del dia 10 d'abril de 1019, es situa aquest mas a ponent de l'alou d'Esteve (de Riu-Sec) i sos germans i a migjorn del terme de Terrassa (Doc. 15).

De l'escriptura es desprèn que és el mateix terreny on està assentada l'actual Universitat Autònoma de Bellaterra, i on hi havia abans el mas de la Betsuca.

«...et partim in TORRENTE et discurrit in DOMO C. BONI HOMINIS...».

TORRENT I CASA DE C. BONHOME: Torrent de Can Domènec; torrent de Bellaterra. Aquest, tal com ens el descriu l'acta, passa a l'altra banda del camí de Vall Moranta; i així, aquest, queda a cavall de les terres del mas Moranta i del torrent.

«...et iter vadit, et postea ascendit per ARAGALLUM...».

ARAGALL: Xaragall de Bellaterra. Tal com el seu nom indica, aragall o xaragall, és una torrentera erosionada, estreta, angosta i tortuosa. El torrent de Bellaterra, passat la via del ferrocarril, té totes les característiques per portar el nom d'aragall.

«...et pervenit ad DICTAM SERRAM...».

Dita SERRA (DE L'ARAGALL?): Serra situada al començament de la torrentera.

«...et ad CASTRUM OCTAVIANI...».

CASTELL OCTAVIÀ: Terme de Sant Cugat del Vallès.

«...et ascendit in PODIO DE MATARICHO».

PUIG DE MATARIC: Puig de Galliners. Aquest puig està situat al punt culminant de la serra de Galliners, on està col·locat el pedró de partió dels termes de Sant Quirze, Cerdanyola i Sant Cugat. Domina la contrada vallesana de llevant, migjorn i ponent, amb una bona perspectiva per part de tramuntana del camí de Galliners vers Terrassa.

Aquest Puig surt esmentat el 25 d'agost del 992 com a «Guàrdia de

Mataric» en unes afrontacions dels alous de «Budigas» i «Terrarios», i el situa a tramuntana de dits alous (Doc. 7).

L'alou de «Budigas» surt esmentat temps més tard, el 19 d'octubre del 1006, i el situa el document a ponent de les terres del castell de Barberà (Doc. 12).

Més endavant, el 18 de maig del 1013, en un document de permutes de terres de Vilamilans amb l'abat de Sant Cugat, torna a sortir esmentat l'alou de «Budigas», i queda situat a migjorn del terme del Sant Feliu de «Milanos» (Doc. 13).

«A circio incipiendo in dicto Podio de Matarico et in CAMINO PERGENTI AD CASTRUM DE RAHONA...».

CAMÍ DEL CASTELL D'ARRAHONA: Camí vell de Sabadell a Sant Cugat (per Sant Quirze). És el camí vell de Sant Cugat que encara avui en dia existeix i que passa molt a prop del puig.

«...donec descendit in TORRENTE PODII DE GUIANY...».

TORRENT DEL PUIG DE GUIANY: Torrent de Galliners. És el que actualment parteix el terme de Sant Quirze i Cerdanyola en la seva part alta i de Sant Quirze i Sabadell en el seu curs inferior.

«...discurrendo in Riera de Rivosicco, et postea ascendit in antedicto MARGINE...».

MARGE GRAN: Marge de can Diviu. És el mateix que s'ha explicat al començament de l'estudi.

«...subtus DOMUM B. BONAVENTURA».

CASA DE BERNAT BONAVENTURA: Can Diviu. Tal com es desprèn del document estudiat, no pot ser altra casa que aquesta, actualment Aero-Club Barcelona-Sabadell.

Documentació de Riu-Sec i la seva rodalia:

1. 9 d'Abril 984. Carta precària atorgada per Joan, abat de Sant Cugat, a Guitessind i a Susanna, sobre un alou situat a Riu-Sec, al lloc anomenat Ruginada, a canvi de la part d'un molí de Saltells que posseïa Guitessind.

«Et est ipsum alaude simul cum ipsos domos... in comitatum Barch., in **Riosico**, ad locum ubi vocant ipsa Ruginada. Et affrontat hec omnia: de parte orientis in **Riosico**, de meridie in terra de filios qd. Ramio faber, de circi in alaude de domum s. Cucufati, de occiduo in strada publica».

Notes Històriques del Bisbat de Barcelona. J. Mas. Barcelona, 1909. Vol. IV pàg. 97, doc. CXLVI.

Cartulario de San Cugat del Vallés, José Rius, Vol. I, pàg. 134, doc. 160.

2. 28 de Juliol 985. Adroer, Abo, Bellaró i Oruca, marmessors de Uvinadi, difunt, donen a la casa de Sant Cugat del Cenobi, una mojada de vinya situada al C. de B., al Vallès, al **Monte Gallinero**.

J. Mas. Ob. cit. pàg. 100, doc. CLIV.

J. Rius. Ob. cit., pàg. 140, doc. 168.

3. 9 de Desembre 985. Gotmar, Bisbe de la Seu de Girona, dóna a la casa de Sant Cugat del Cenobi, per després del seu òbit, un alou que té al C. de B., al terme de «Cerdaniola», tres parellades de terra situades a «Villa Maior», una a «**Palaciolo de Rio Sicco**» i dues a «Saltellos».

J. Mas. Ob. cit., pàg. 104, doc. CLX.

J. Rius. Ob. cit., pàg. 144, doc. 172.

4. 29 de Juliol 987. Ato, fill d'Eldemaris, permuta amb l'abat Ot de Sant Cugat, una alou que posseïa a Cerdanyola, per un altre de Barberà.

«Que affrontat ipsa una terra cum vinea que est in loco vocitato Fonte Acculione, de circi et de meridie, in terra de s. Cucuphati, de aquilonis in via, de occiduo in ipso prato ... et alia terra qui est ad locum nominatum Saltellos affrontat de circi in terra de Marcutio et de Durabile, de aquilonis in terra de Duranile et de Lobeta filiosque suos, de meridie in terra de iam dicta Lobeta et filios suos vel in **Rio Sicco**, de occiduo similiter in **Rio Sicco**...».

J. Mas. Ob. cit., pàg. 113, doc. CLXXVII.

J. Rius. Ob. cit. pàg. 173, doc. 208.

5. 10 de Juny 988. Beliarda, anomenada Llobeta, dóna a Sant Cugat un alou situat el terme de Palatio Audito, al lloc anomenat **Rio Sicco** i Saltellos.

«Et est ipsum alaude in comitato iam dicto, in terminio de Palatio Audito, in locum que dicunt **Rio Sicco** et in locum que vocant Saltellos. Que affrontat: de orientis in molinare de Ermengarda, femina, vel suos heres, de meridie in **Rio Sicco**, de occiduo in terra de iam dicto monasterio qui fuit ipsa terra de Eldemaris qd, de circi in Maliola qui fuit de Durabile vel in ipsa strata...».

J. Mas. Ob. cit., pàg. 119, doc. CLXXXVI.

J. Rius. Ob. cit., pàg. 187, doc. 222.

6. 9 d'Agost 988. Seniofred ven a Sant Cugat una propietat que era dels seus pares, germans i germanes, que moriren a Barcelona.

«...et est ipsa portio in comitato Barch., in terminio de Palatio Auzito, in locum quem dicunt Saltellos vel **Riosicco** ... Que affrontat ipsa hec omnia: de oriente in molinare de Ermengarda, femina, vel in flumine Riopullo, de meridie in **Riosicco**, de occiduo in terra s. Cucuphati qui fuit de Eldemarus qd., de circi in ipsa strata vel in ipsa vinea qui fuit de Durabile vel in ipso maliolo qui fuit de Teudeberga, femina...».

J. Mas. Ob. cit., pàg. 121, doc. CLXXXIX.

J. Rius. Ob. cit., pàg. 190, doc. 225.

7. 25 d'Agost 992. Ato, fill d'Eldemaris, ven a l'abat Ot de Sant Cugat, per vint-i-quatre unces i mitja d'or, els béns que posseïa a Boïgues i a Terrers, més un alou, situat tot al terme de Cerdanyola. (Vegi's 4).

«...in comitatum Barch., in terminio de Cerdaniola, locum que dicunt Budigas vel Terrarios, ... et ipsum alaudem qui fuit de Recemirus vel suos heres, quod ad termine Cerdaniola pertinet ... Quod affrontat ... de parte circii in terminio de Terracia vel in **ipsa Guardia que dicunt Matarico**, sive in ipso pugio que dicunt Ventaliolo, de orientis in strada publica qui pergit iuxta ipso pugio que dicunt Terrarios, vel in ipsa carraria sive in ipso pugio qui vocitatur Magia, de meridie in alaudem de cenobio almi Cucufati vel in ipsa franchitate de Aqualonga, de occiduo namque intus in flumine que nuncupant Rubio...».

J. Mas. Ob. cit., pàg. 151, doc. CCXLVII.

J. Rius. Ob. cit., pàg. 239, doc. 284.

8. 15 de Novembre 996. Gurguera, Vivas i Oriol donen a la casa de Sant Cugat màrtir, del Cenobi, cases, terres, vinyes, hort i pou situat a Pozols.

«Et est in comitatu Barch., in terminio de Pozols, prope Mogarova. Et affrontat ... de oriente in ipso prado de Pozols, de meridie in rio Maiore, de occiduo in ipsa strada prope ipsa casa de Baldomar, de circi in alia **strada qui vadit ad val de Moronta**».

J. Mas. Ob. cit., pàg. 171, doc. CCLXXXIV.

J. Rius. Ob. cit., pàg. 266, doc. 316.

9. 14 de Maig 997. Audesind dóna a Sant Cugat ses cases i una parella de terra que té a Ingirum, a Barberà.

«Et est omnia in comitatu Barch., infra termine de Barberano, ad ipsa Susisa. Et affrontat iam dicta hec omnia: ad orientem in ipso margine, et de meridie in terra de Adanagille, vel in ipso puio quem dicunt Volturera, et de occiduo in terra de donatore, et de circio in ipso pradello...».

J. Mas. Ob. cit., pàg. 171, doc. CCLXXXIII.

J. Rius. Ob. cit., pàg. 273, doc. 325.

10. 26 d'Agost 998. Ermemir permuta amb Sant Cugat son verdaguer amb aigua i arbres. Tot al C. de B., al terme de Palatio Auzido, sota la «via calçada». Rep de Sant Cugat unes vinyes situades al **Monte Gallinario**.

J. Mas. Ob. cit., pàg. 177, doc. CCXCIV.

J. Rius. Ob. cit., pàg. 284, doc. 336.

11. 12 de Març 1005. Donació de la meitat del castell de Barberà ... feta per Eci,

bisbe, Bonuci, pvre., Sigifred, diaca, At, sacerdot, Cusca, devota i Sendret, marmessors de Guitart, difunt a la casa de Sant Miquel Arcàngel, la basílica del qual està situada dins dels murs de la ciutat de Barcelona.

L'altra meitat se la reserven per la Seu de Barcelona, de Santa Creu i de santa Eulàlia, segons disposició del dit Guitart, testador.

(Doc. 235 del «Liber Antiquitatum» de la Seu de Barcelona).

Castells Catalans. Ob. cit., pàg. 8.

J. Mas. Ob. cit., Vol. IX, pàg. 100.

12. 19 d'Octubre 1006. Confirmació i lloació del Castell de Barberà, amb les seves torres i murs i les esglésies que hi són fundades, amb els seus termes i pertinenècies, pels comtes Ramon i Ermesinda.

«Habet namque affrontationes predicto castro a parti orientis, in ipso torrente qui vadit per Olmedo, et est aqua ducto; a parte vero meridies inlaterat cum termino de Bello vicinio, qui est alodem sancti cucuphatis cenobii octovianensis; ab occidente vero iungit et inlaterat in termine de **budigas** de circio namque incumbit et ambit cum terracia sive in termine de arraona...».

Castells Catalans, R. Dalmau, editor. Barcelona 1969. Vol. II, pàgs. 8 i 13-14, nota 13.

J. Mas. Ob. cit., vol. XIII, pàg. 249.

La Marca Hispanica. P. de Marca. Pàg. 965.

13. 18 de Maig 1013. Ramon i Ermesinda, sa muller, comtes i marquès, permuten a Witard, abat de Sant Cugat, diverses pertinenècies de Vilamillans.

«Et est hec omnia in comitatu Barch., in terminio de Terracia, in locum vocitatum villa de Milanos. Conclutit hec omnia istis quatuor limitibus: a parti orientis habet terminum rivulo qui discurrit de Bagneras et discurrit per s. Quirici usque in **Riosicco**, de meridie iungit cum valle de Bastones et in termine de Cerdaniola et in locum que dicunt **Budigas** et iniungit se usque in Rio Rubio, de occiduo in termine de rio Rubio, de circi namque in strata qui pergit de s. Felicis per Palatio-fracto usque ad ipso mugialo...».

J. Mas. Ob. cit., Vol. IV, pàg. 236, doc. CCCXXXIII.

J. Rius. Ob. cit., Vol. II, pàg. 101, doc. 454.

14. 5 d'Octubre 1017. Senegunda i son fill Isnard, venen al comte Ramon i sa esposa Ermesinda, «...l'alou que anomenen Castellare, en lo C. de B., terme de Tarracia i de Kostelaro sota la casa de S. Llorenç situada en la sumitat de les muntanyes ... confronta a Ll. amb lo terme de Togores i de s. Minati, segueix junta amb lo castell de Guanta i va fins al c. de Gallifa; a M. amb l'**estrada que surt de Ripoll**, va pel **grau** fins a **Cannedo** a la casa que fou de Guitart i avui és de son fill Sanieri i pel terme de Rio Rubio fins al terme de Ullastrello; a a P. amb lo riu Mosurgo se junta per la selva de Gallano fins a Miesa Ventura i fins al Castell de Petra; i a T. amb lo terme de respo (nespola) ... amb l'alzina de Bonomiro, amb lo terme de Granera i de Lacire fins al castell de Gallifa».

Castells Catalans. Ob. cit., pàg. 28, nota 13.

15. 10 d'Abril 1019. Adelaida, vescomtesa i sos fills Bernat i Dalmau, donen a Sant Cugat una propietat situada a «Valle Moronta».

«Est. hec omnia prefata in comitatu Barch., intus vel locum que dicunt valle Moronta. Afrontat quippe ea omnia prescripta: de parte circi, in termine de Terracia, de aquilonis in alode de Stephano vel fratres suos, de meridie in alaude de s. Petri cenobii, de occiduo in alaude de predicto s. Cucuphati martir».

J. Mas. Ob. cit., pàg. 248, doc. CCCXCIX.

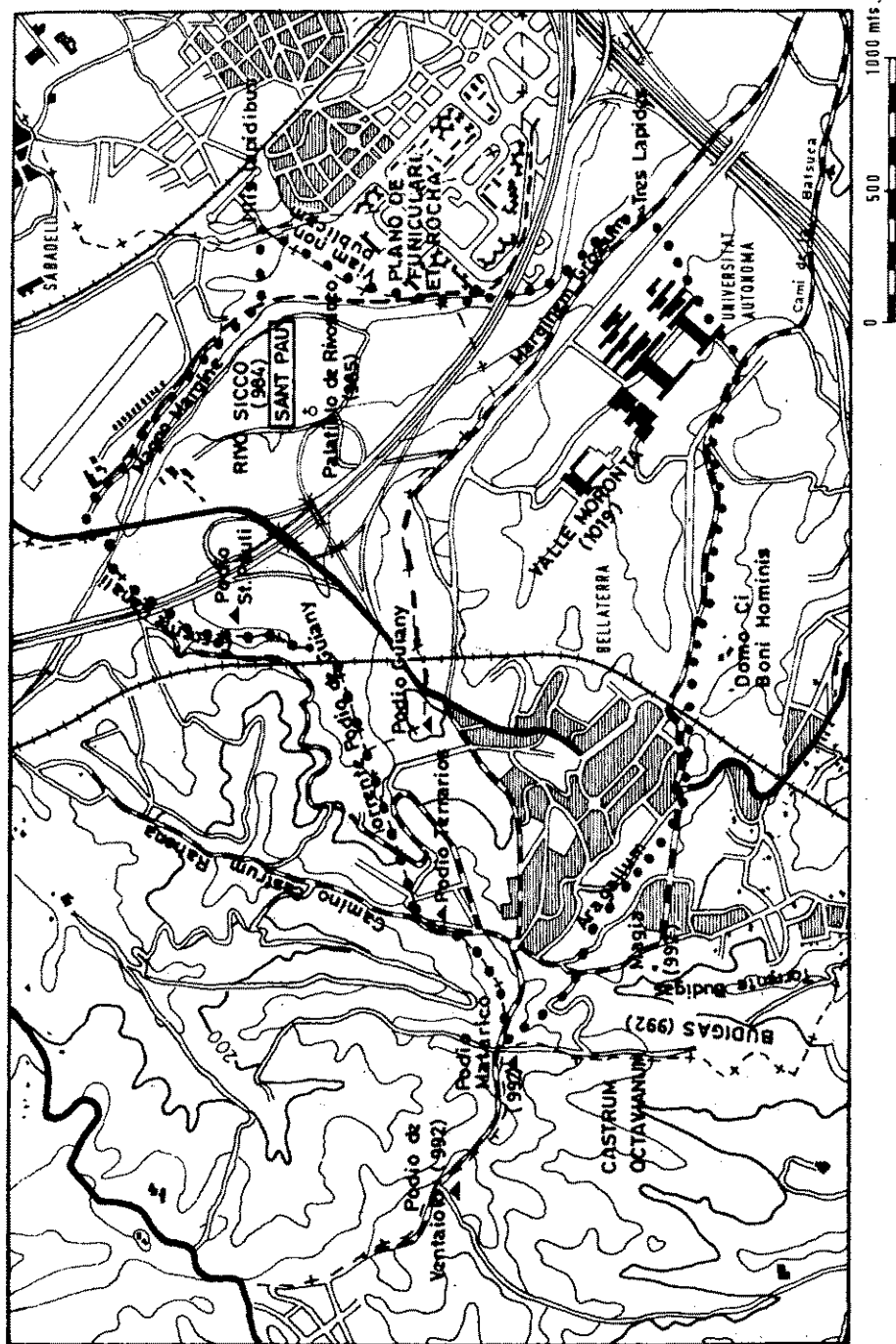
J. Rius. Ob. cit., pàg. 123, doc. 474.

16. 1 d'Agost 1054. Venda del castell d'Arrahona feta per Bernat Amat als esposos Guillem Bernat i Ermegarda, per una unça d'or.

«Et afrontat: de parti orientis in termines de Sancti Minati vel in termines de Poliano et de meridie in termine de Sancte Marie antique vel in termine de Barberano, et de occiduo in **Rio Sicho** vel in termine de Terracia sive de Sancti Quirici et pergit usque Sobarbar, a parte, vero, circii in parrochia vel in termine de Sancti Vincencii de loncheres...».

(A.C.A. Perg. n.º 152 de la col·lecció de Ramon Berenguer I).

Castells Catalans. Ob. cit., pàg. 114, nota 6.

..... Limit de la demarcació segons l'Acta de consagració

== Camins antics citats en la documentació

- - - - - Limit de termes municipals actuals

homo vel femina in nostro testamento infirmus adesse vel proximis sub magna
 pena: Signum Bⁱ fereij = Signum Anali & Plana: Signum Aggiani = Signum
 Dolmari & Rivierici = Signum Petri de Cusbury = Signum Andree & Petri = Signum
 Reguli Vallarici = Signum Bⁱ fluriani = Signum Petri Moragani = Signum
 Eⁱ Ralati = Signum Boletici Rorici = Signum Bⁱ Monicati = Signum
 Mⁱ Dⁱconi qui hoc scriptis sub archidiacono Calidano die et anno quo supra = Signum
 Petri Dugina gⁱuⁱ Bⁱti = Signum Sigmundi de Anno subdiaconi et notarii testis
 Signum Bernardi & Roderici testis = Signum Bernardi & Calici testis = Signum
 Bernardi Petri & Sparga testis = Signum Bernardi & Palomari testis = Signum
 Baugarij & Plavici Petri publici Sabaldi testis = Signum Petri Baugarij
 & Rogarij Commendarij = Signum Jacobi & Raimundi Petri publici Villa
 & Calici testis = Signum Petri Bernardi Commendarij Domini
 Rogarij & Dolmari Baugarij testis = Signum Petri Fulconi & Spurga
 Commendarij = Signum Baugarij Petri Petri publici Sabaldi qui
 hoc transcriptum a predicto originali suo fideliter comprobatur, testificatur
 ut supra poter regerum in Libania de Eto St Pauli & Roderici auctor
 Petri Baugarij & Commendarij Domini Rogarij & Dolmari
 Baugarij clausit quinquagesimo secundo = Signum Stephani Filibari Baugarij
 Et signum Petri publici Baugarij testis = Signum Petri Castell Regia auctor
 Et signum Petri publici Baugarij testis = Signum Charis Bonarij auctor Regia
 Et signum Petri publici Baugarij qui huiusmodi exemplum a dicto suo uero
 originali fidelem = Et ad fontem St Pauli, et ascendit ad marginem granum
 et iterum ascendit Fulconi Petri de Inuitis: Signum Principis de
 Pulcro monte = Signum Xⁱtra approbat Petri magⁱ manu propria Xⁱtra

Haec copia pro qua scripta manu duxit fuit a quodam libro singula
 li Eto Petri St Pauli & Roderici in quo sunt continuae nonnullae
 parvas deperit et deperit et deperit, necnon aliquos con-
 tractus, quinquagesimo libro fuit magis anno m^omo deperit quinquagesimo
 secundo, et in quinquagesimo libro est antiquum dictum transcriptum cum
 clausula et signum Petri Baugarij, quomodo Petri Baugarij transcriptum
 deperit apparet ultima clausula perit super: Cum quo fuit
 Petri Baugarij haec copia clausura, clausura, clausura, clausura, clausura
 fuit de St. Petri Baugarij clausura, clausura, clausura, clausura, clausura
 et de St. Petri Baugarij clausura, clausura, clausura, clausura, clausura

Fites actuals al lloc precis de les «Tres làpides».

Estat actual de Can Domènec, antic «Domo Ci. Boni Hominis».

Paret de la tàpia de Can Domènec.

Puig de Mataric o de Galliners, amb l'antic camí dels Monjos o camí de Sant Cugat a Terrassa i a la Mola.